Veileder til WelFur-besøk P3

REV: 1.OKTOBER – 30.NOVEMBER

MINK: 23.SEPTEMBER – 30.NOVEMBER

Emilie Oldervik
NORGES PELSDYRALSLAG

Innhold

GENERELT OM WELFUR 3
PRINSIPPER OG VELFERDSINDIKATORER 4
REV: 5
GOD FÔRING 5
HOLDVURDERING 5
VANNTILGANG 5
GOD OPPSTALLING 5
PELSENS RENHET 5
LIGGEHYLLE 5
VÆR OG VIND 6
BURSTØRRELSE 6
GOD HELSE 6
VANSKELIGHETER RUNDT BEVEGELSE 6
SÅRSKADER OG/ELLER ANDRE SKADER 7
BENT FEET 7
ØYEBETENNELSE 7
MUNN- OG TANNHELSE 7
DIARRÉ 7
URINVEISINFEKSJON 8
TYDELIG SYKT DYR 8
DØDELIGHET 8
AVLIVINGSMETODER 8
TILFREDSSTILLENDE ATFERD 9
SOSIAL OPPSTALLING 9
AKTIVITETSOBJEKTER 9
MULIGHET TIL Å OBSERVERE OMGIVELSER 9
STEREOTYPISK ATFERD 9
PELSGNAG 10
TRANSPORT AV LEVENDE DYR 10
MINK: 11
GOD FÔRING: 11
HOLDVURDERING 11
VANNTILGANG 11
GOD OPPSTALLING: 11
KASSE OG REDEMATERIALE 11

VÆR OG VIND 11
BURETS STØRRELSE 11
GOD HELSE 12
SÅR ELLER SKADER 12
DØDELIGHET 12
DIARRÉ 12
NEDSATT BEVEGELIGHET 12
TYDELIG SYKE DYR 12
AVLIVINGSMETODE 12
TILFREDSSTILLENDE ATFERD 13
OPPSTALLING 13
STEREOTYPISK ATFERD 13
AKTIVITETSOBJEKTER 13
PELSGNAG 14
PINNETEST 14
HÅNDTERING AV DYRA 14

GENERELT OM WELFUR

WelFur er et forskningsbasert sertifiseringsprogram som er utarbeidet av 7 europeiske universiteter for Fur Europe. Det er utviklet en velferdsprotokoll for rev og en for mink. Revisjoner utføres av en uavhengig tredjepart.

Revisjonene følger dyrenes årssyklus og det er tre besøksperioder:

- REV:
    - P1: 1.januar – 28.februar
    - P2: 1.mai – 31.juli
    - P3: 1.oktober – 30.november
- MINK
    - P1: 1.januar – 20.februar
    - P2: 5.mai – 1.juli
    - P3: 23.september – 30.november

En WelFur-sertifisering krever tre godkjente besøk, ett i hver periode. Når en gård er sertifisert, skal sertifiseringen opprettholdes med en årlig vurdering.

Etter hvert besøk vil du få en foreløpig rapport. Når du har hatt et besøk i hver av de tre besøksperiodene, vil du få en fullstendig rapport med en total score. WelFur vil på denne måten også fungere som en hjelp til å optimalisere dyreholdet og driften, og rapportene kan være et viktig verktøy for å opprettholde og utvikle dyrevelferden i besetningen.

Utregning av score i WelFur er svært avansert. I noen tilfeller brukes et beslutningstre, eksempelvis når det gjelder burberikelser. I andre tilfeller brukes avanserte aggregeringer. Det brukes også en 10 % regel når det gjelder noen indikatorer. Her scores besetningen ut fra den verste situasjonen hos minst 10 % av dyra, eksempelvis når det gjelder beskyttelse mot vær og vind.
Utdypende informasjon om vurderingene og utregningene finnes i protokollene.

Da de ulike indikatorene og subscorene fra hvert besøk vil ha litt ulik vekting i hver periode, er ikke totalscoren nødvendigvis et gjennomsnitt fra alle besøkene. Eksempelvis vektlegges fungerende avlivingsutstyr mer i P3 enn i P1 og P2, mens fravær av sykdom vektlegges generelt mer enn avlivingsmetoder.

WelFur-protokollen er dynamisk, og den vil endres etter hvert som flere forskningsresultater kommer frem. Det er også viktig at WelFur får tilbakemeldinger om eventuelle praktiske utfordringer ved besøkene slik at dette kan tilpasses.

PRINSIPPER OG VELFERDSINDIKATORER

WelFur-protokollen bygger på fire grunnleggende prinsipper med tilhørende tolv velferdskriterier:

1. God fôring
    - Fravær av langvarig sult
    - Fravær av langvarig tørste
2. God oppstalling
    - Komfort ved hvile
    - Temperaturmessig komfort
    - Bevegelsesfrihet
3. God helse
    - Fravær av skader
    - Fravær av sykdom
    - Fravær av smerte utfra drift/management
4. Tilfredsstillende atferd
    - Utfoldelse av sosial atferd
    - Utfoldelse av annen atferd
    - Gode menneske-dyr-relasjoner
    - Positive følelser

Ved hvert besøk ser en uavhengig revisor på ulike velferdsindikatorer hos et tilfeldig utvalg dyr som skal kartlegge status for de nevnte prinsippene. De aktuelle indikatorene for denne perioden beskrives kort i dette heftet.

REV:

GOD FÔRING

HOLDVURDERING

De voksne dyra holdvurderes denne perioden. Det blir brukt en body condition score (BCS) skala fra 1 til 5, hvor 1 betyr at dyret er svært tynt, mens 5 betyr at dyret er svært overvektig. I denne perioden kategoriseres dyra i tre kategorier:

- Kategori 0: BCS: 3 eller 4
- Kategori 1: BCS: 1 eller 2
- Kategori 2: BCS: 5

En høy andel dyr med BCS 1 eller 2 gir dårligere score denne perioden. Dyr med BCS 5 registreres med tanke på rådgivning.

I forhold til totalscoren vektlegges holdvurderingen i P3 mer enn i P1 og P2.

VANNTILGANG

Når det gjelder vanningsanlegg regnes det som optimalt med et frostfritt automatisk vanningsanlegg med rene, fungerende drikkenipler.

GOD OPPSTALLING

Når det gjelder prinsippet «god oppstalling» vektlegges kriteriet «komfort ved hvile» mer enn «bevegelsesfrihet» som igjen vektlegges mer enn «temperaturmessig komfort».

PELSENS RENHET

Pelsens renhet vurderes, det vil si om dyra har ren pels uten tegn til urin, avføring eller fôrrester på kroppen.

LIGGEHYLLE

Tilgangen til liggehylle registreres. Det kan være i form av en direkte liggehylle i buret, eller for eksempel tak på kasse. Liggehylla må være i orden (uten skader), samt være stor nok til at dyret kan bevege seg og ligge der (minst 20 cm fra liggehylle til tak). Det tas ikke hensyn til antall dyr i buret.

VÆR OG VIND

Dyra skal være beskyttet mot vær og vind. I denne perioden settes det først og fremst fokus på le beskyttelse mot vind.

Størrelsen på levegg eller liknende beskyttelse mot vind skal være slik at dyret kan hvile bak, og minst 25-30 cm høyt. Kasse, solid vegg i enden av et skur eller andre omgivelser rundt bura kan fungere som beskyttelse mot vind. Le for vind gjelder først og fremst for sølvrev.

Når det gjelder beskyttelse mot direkte sollys, kan tak, levegger, kasse eller annen solskjerming være alternativer.

WelFur går her ut fra 10 % - regelen.

BURSTØRRELSE

Burets gulvareale og høyde vurderes i forhold til Europarådets anbefalinger. Det gis best score dersom flest dyr har burstørrelse lik eller over Europarådets anbefalinger. Areale vektlegges noe mer enn høyde på buret.

GOD HELSE

De fleste helseindikatorene registreres i periode 3.

VANSKELIGHETER RUNDT BEVEGELSE

Revisor vil se om dyrene har vanskelig for å bevege seg, og de deles prosentvis inn i fire kategorier;

- Kategori 0: Ingen vanskeligheter med å bevege seg.
    - Dyret beveger seg aktivt, bruker alle fire beina likt, og hopper opp på liggehylla uten problemer.
- Kategori 1: Noen vanskeligheter med å bevege seg.
    - Dyret beveger seg, men med hemmede bevegelser, eventuelt at dyret ikke bruker alle fire beina likt.
- Kategori 2: Store vanskeligheter med å bevege seg.
    - Dyret forblir sittende eller liggende, selv når det blir forstyrret, eventuelt at dyret ikke bruker alle fire beina.
- Kategori 3: Dyret vil ikke bevege seg, selv når det blir forstyrret.
    - Dette gjelder for øvrig ikke dersom dyret har en tydelig defensiv eller tilbaketrukket respons på revisor.

SÅRSKADER OG/ELLER ANDRE SKADER

Dyrene registreres i tre kategorier:

- Kategori 0: Ingen tegn til sårskader eller andre typer skader
- Kategori 1: Tegn til friske sårskader eller hårløse områder med diameter < 3 cm, eller tegn til eldre alvorlige skader som er grodd, eksempelvis hakk i øret eller en manglende kroppsdel (hale eller fot).
- Kategori 2: Blødende og/eller infisert skade i huden med diameter > 3 cm.

BENT FEET

Dyras vinkel i framfoten vurderes og registreres i 3 kategorier:

- Kategori 0: Ikke tegn til bent feet
- Kategori 1: Lett bent feet
- Kategori 2: Alvorlig bent feet

Kategori 2 har en terskel for advarsel og en terskel for alarm:

- Advarsel: 7,50 % av dyra har alvorlig bent feet
- Alarm: 15,00 % av dyra har alvorlig bent feet.

ØYEBETENNELSE

Dyrene vurderes og det registreres om det er tegn puss fra øyet, eventuelt andre tegn til betennelse i ett eller begge øyne.

Det er satt følgende terskler for advarsel og alarm når det gjelder forekomst av øyebetennelse i besetningen:

- Advarsel: 3,75 % av dyra
- Alarm: 7,50 % av dyra

MUNN- OG TANNHELSE

Dyrene vurderes og det registreres om det er tegn til nedsatt munn- og/eller tannhelse, for eksempel unormalt bitt og/eller blødninger, hevelse eller misdannelser i munnen.

Det er satt følgende terskler for advarsel og alarm når det gjelder nedsatt munn- og eller tannhelse

- Advarsel: 1,50 % av dyra
- Alarm: 3,00 % av dyra

DIARRÉ

Eventuelle tegn til diarré i besetningen registreres.

Det er satt følgende terskler for advarsel og alarm når det gjelder forekomst av diarré i besetningen:

- Advarsel: 7,50 % av dyra
- Alarm: 15,00 % av dyra

URINVEISINFEKSJON

Eventuelle tegn til rød og/eller brun urin hos dyra registreres.

Det er satt følgende terskler for advarsel og alarm når det gjelder forekomst av rød og/eller brun urin hos dyra:

- Advarsel: 1,00 % av dyra
- Alarm: 2,00 % av dyra

TYDELIG SYKT DYR

Dyr med tegn til nedsatt eller dårlig allmenntilstand registreres. Dyr med stereotypisk atferd registreres her rådgivingsmessig.

DØDELIGHET

Revisor spør om dødelighet de siste 12 månedene. Revisor vil registrere hvor mange dyr som er avlivet i forhold til selvdøde. Det gjelder kun dyr eldre enn 8 uker. Dødeligheten deles inn i tre kategorier:

- Kategori 0: ≥ 50 % avlivede dyr av total dødelighet
- Kategori 1: 25 – 50 % avlivede dyr av total dødelighet
- Kategori 2: ≤ 25 % avlivede dyr av total dødelighet

Hver kategori har en terskel for advarsel og en terskel for alarm:

- Kategori 0:
  - Advarsel: 1,375 %
  - Alarm: 2,75 %
- Kategori 1:
  - Advarsel: 2,125 %
  - Alarm: 4,25 %
- Kategori 2:
  - Advarsel: 3,75 %
  - Alarm: 7,5 %

Dersom besetningen når terskel for advarsel regnes det som et moderat problem når det gjelder dødelighet. Det bør gjøres tiltak for å senke dødeligheten. Dersom besetningen når terskel for alarm regnes det som et alvorlig problem når det gjelder dødelighet, og tiltak anbefales sterkt.
Resultater som er lavere enn terskel for advarsel regnes som akseptabelt.

AVLIVINGSMETODER

Det bør alltid være tilgang til fungerende avlivingsutstyr på gården.
Revisor vil stille spørsmål rundt avlivingsmetoder, og vil også kontrollere et avlivingsutstyr. Revisor vil også gjerne se kompetansebevis for avliving.

WelFur forholder seg til dette regelverket:
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:EN:PDF

Det gis best score ved avliving med strøm, og ved at utstyret er utstyrt med strømmåler/kontrollampe/lyd (≥ 0,3 A, ≥ 110 V, batteri 12 V, frekvens ≤ 100 Hz).

Subscore for avlivingsmetoder vektlegges mer i P3 enn i P1 og P2.

TILFREDSSTILLENDE ATFERD

SOSIAL OPPSTALLING

Det registreres om dyra står oppstallet alene eller sammen med andre.

Alle voksne dyr får full score uansett om de står alene eller sammen med andre. Ungdyr bør oppstalles i par eller i grupper.

AKTIVITETSOBJEKTER

Revisor ser på dyras tilgang til redemateriale og aktivitetsobjekt(er). Når det gjelder aktivitetsobjekter går WelFur ut fra en forskningsbasert gradering i forhold til hvilke aktivitetsobjekter som er mest nyttige for dyra – det vil si aktivitetsobjekter som dyra gjerne bruker aktivt. Eksempler på aktivitetsobjekter i den beste kategorien (ekstremt nyttig) er fornybare tyggeobjekter (for eksempel bein eller treklosser), konstruksjoner med minst en solid vegg (for eksempel kasse).
Eksempler på aktivitetsobjekter i neste kategori (svært nyttig) er baller, tau, halm, flasker, stein eller sand.
Andre typer aktivitetsobjekter som ikke er nevnt her regnes i den siste kategorien (moderat nyttig). Dette er aktivitetsobjekter hvor man per i dag ikke har sikker forskning som sier at dyra har nytte av dem. Et eksempel her er klorebrett.

Man vil få maksimal score ved å ha 2 aktivitetsobjekter i hver kategori (evt. 2+2+1). Dersom man har flere enn to aktivitetsobjekter i en kategori, vil de fordeles til en lavere kategori, det vil si; har man 3 aktivitetsobjekter i beste kategori, regnes 2 av dem i beste kategori og 1 i medium kategori.

MULIGHET TIL Å OBSERVERE OMGIVELSER

Revisor ser på dyras mulighet til å observere omgivelsene. Dyra registreres som at de ikke kan observere omgivelsene dersom en av veggene i buret er helt tildekket, eksempelvis med en ikke-gjennomsiktig levegg eller en solid vegg nærmere enn 2 meter fra buret og minst 2 meter i hver retning fra buret.

STEREOTYPISK ATFERD

Stereotypisk atferd hos dyra vurderes. Stereotypisk atferd regnes som en uhensiktsmessig atferd som gjentas tre ganger eller fler. På grunn av fôringsforventninger og naturlige atferdsvariasjoner gjennom døgnet må vurderingen av stereotypier planlegges ved besøket. Revisor spør derfor gjerne i forkant om for eksempel fôringsrutiner.

Dyra deles inn i tre kategorier:

- Hvilende: reven sover eller hviler i en avslappende posisjon
- Aktiv: reven er aktiv, sitter eller står (annen bevegelse enn stereotypisk atferd)
- Stereotypisk: reven utøver stereotypisk atferd, eksempelvis repetitiv gange langs veggen, sirkling, repetitiv hopping langs eller på veggen.

PELSGNAG

Det registreres om dyra har tegn til pelsgnag.

TRANSPORT AV LEVENDE DYR

Revisor stiller spørsmål om eventuell transport av levende dyr de siste 12 månedene. Det gjelder gjerne transport i avlsperioden eller ved flytting/salg av dyr.

MINK:

GOD FÔRING:

HOLDVURDERING

De voksne dyra holdvurderes denne perioden. Det blir brukt en body condition score (BCS) skala fra 1 til 5, hvor 1 betyr at dyret er svært tynt, mens 5 betyr at dyret er svært overvektig. I denne perioden kategoriseres dyra i to kategorier:

- Kategori 0: BCS: >1
- Kategori 1: BCS: ≤1

WelFur ser på fravær av sult som en indikator for god fôring, og prosentandelen av tynne dyr registreres. I denne perioden gir BCS 1 eller 2 dårligere score.

VANNTILGANG

Når det gjelder vanningsanlegg regnes det som optimalt med et frostfritt automatisk vanningsanlegg med rene, fungerende drikkenipler, samt ekstra vanntilgang til valpene.

GOD OPPSTALLING:

KASSE OG REDEMATERIALE

Tilgang til en tørr og ren kasse gir god score. Den bør ikke være skadet eller ha lopper tilstede. Selve kassen og redematerialet vurderes. Kassen bør være i et isolerende materiale (eksempelvis tre) og med innsatt netting. Dyra bør ha tilgang til nok redemateriale slik at de kan bygge et tett rede og dekke minken.

VÆR OG VIND

Dyra bør være beskyttet mot vind og direkte sollys.

BURETS STØRRELSE

Burets størrelse registreres.

Dersom det er mer enn to mink i hvert bur, bør de første to minkene ha minst 2550 cm2, og for hver ekstra mink bør det utvides med 850 cm2.

Høyden bør være lik eller mer enn 50 cm.

GOD HELSE

SÅR ELLER SKADER

Eventuelle sår eller skader registreres. Dyrene registreres i følgende kategorier:

- Kategori 0: Ingen sår eller skader
- Kategori 1: Uhelede sår med diameter < 10 mm eller mindre helede skader, for eksempel manglende del av øret eller mindre enn halve halen.
- Kategori 2: Uhelede sår med diameter < 30 mm eller større helede skader, for eksempel mangel av mer enn halve halen.
- Kategori 3: Uhelede skader med diameter > 30 mm eller andre alvorlige helede skader, for eksempel mangel av mer enn halve hallen eller eksponert knokkel.

Dersom en mink har flere skader legges kategoriene sammen, men kategori 3 er max. Eksempler: 1 + 1 = 2 og 1 + 2 = 3, mens 1 + 3 = 3 og 2 + 2 = 3.

Alle sår og skader regnes som redusert velferd i besetningen, og minst mulig sår og skader gir best score.

DØDELIGHET

Dødelighet fra 16. juli til dag for WelFur-besøket i P3, samt de siste 12 månedene skal registreres. Tallene kan ettersendes til revisor. Revisor ønsker også å vite om dødeligheten har endret seg drastisk (mer enn 10 %) siden forrige år.

DIARRÉ

Det registreres om det er tegn til diarré i besetningen.

NEDSATT BEVEGELIGHET

Dyr med lammelser eller nedsatt bevegelighet registreres.

TYDELIG SYKE DYR

Tydelig syke dyr registreres. Dette er dyr som har symptomer som ikke hører til under de andre nevnte kategoriene.

AVLIVINGSMETODE

Revisor spør om avlivingsmetoder, både når det gjelder avliving av dyr ved pelsing og avliving av enkeltdyr. Det optimale her er uskadet, fungerende og godkjent avlivingsutstyr/metode. Ved avliving med gass skal det være en sikker tilførsel av gass (for eksempel nok gass, ren og avkjølt). Nok gass skal være tilgjengelig innen to dager ved behov.

Revisor kan spørre om å få se kompetansebevis for avliving.

Her finner du utdypende regelverk rundt avliving som WelFur forholder seg til:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:EN:PDF

http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/biological_safety_and_use_of_animals/farming/Rec%20fur%20animals%20E%201999.asp

TILFREDSSTILLENDE ATFERD

OPPSTALLING

Revisor registrerer type oppstalling av voksne tisper og årets valper. Det ideelle er at tispene står alene, mens valper oppstalles en hann og en tispe sammen.

Her er det viktig å huske på at det selvfølgelig finnes andre oppstallingsmåter som i praksis fungerer bra. Dessuten vil også kombinasjonen av indikatorene ha betydning for totalscoren. En oppstalling som fungerer bra vil føre til færre sår og skader, mindre stereotypi osv.

STEREOTYPISK ATFERD

Stereotypisk atferd hos tispene vurderes. Stereotypisk atferd regnes som en uhensiktsmessig atferd som gjentas tre ganger eller fler. På grunn av fôringsforventninger og naturlige atferdsvariasjoner gjennom døgnet må vurderingen av stereotypier planlegges ved besøket. Revisor spør derfor gjerne i forkant om for eksempel fôringsrutiner.

AKTIVITETSOBJEKTER

Revisor ser på dyras tilgang til redemateriale og aktivitetsobjekt(er). Når det gjelder aktivitetsobjekter går WelFur ut fra en forskningsbasert gradering i forhold til hvilke aktivitetsobjekter som er mest nyttige for dyra – det vil si aktivitetsobjekter som dyra gjerne bruker aktivt. Eksempler på aktivitetsobjekter i den beste kategorien er liggehylle eller rør festet fast i buret med minst 20 cm avstand til gulvet, store nok til at dyra kan ligge på hylla eller i røret. Andre eksempler er bitetau eller ufikserte, myke plastikkrør.
Eksempler på aktivitetsobjekter i medium kategori er halm, halmliknende materiale, halmbriketter, harde plastikkrør, plastikkjeder eller baller, løpehjul, svømmevann eller andre vannbaserte berikelser.
Andre typer aktivitetsobjekter som ikke er nevnt her regnes i den laveste kategorien. Dette er aktivitetsobjekter hvor man per i dag ikke har forskning som sier at dyra har stor nytte av dem.

Man vil få maksimal score ved å ha 2 aktivitetsobjekter i hver kategori. Dersom man har flere enn to aktivitetsobjekter i en kategori, vil de fordeles til en lavere kategori, det vil si; har man 3 aktivitetsobjekter i beste kategori, regnes 2 av dem i beste kategori og 1 i medium kategori.

PELSGNAG

Eventuelt pelsgnag hos dyra registreres, og deles inn i følgende kategorier:

Ingen/lite pelsgnag:
Haletuppen er ikke synlig (ikke naken) og/eller mindre enn 0,5 x 0,5 cm av halen eller kroppen har pelsgnag.

Moderat pelsgnag:
Haletuppen er synlig (naken) og/eller mindre enn 3 cm av halen eller mindre enn 3 x 3 cm av kroppen har pelsgnag

Alvorlig pelsgnag:
> 3 cm av halen eller > 3 x 3 cm av kroppen har pelsgnag.

Utbredt/omfattende pelsgnag:
> 10 cm av halen eller > 10 x 10 cm av kroppen har pelsgnag.

PINNETEST

Revisor vil gjennomføre pinnetesten for å vurdere temperament. Dyrene kategoriseres slik:

- Nysgjerrig: Minken nærmer seg pinnen, tar kontakt med og utforsker den.
- Aggressiv eller usikker: Minken angriper pinnen, biter i den og opprettholder «angrepet». Minken kommer i kategori usikker dersom den ikke har en klar reaksjon på pinnen, eller dersom den ikke reagerer i det hele tatt, eventuelt blir i kassa 15 sekunder.
- Fryktsom: Minken trekker seg bak i buret, eventuelt inn i kassa uten å ta kontakt med pinnen.

HÅNDTERING AV DYRA

Revisor vil også stille spørsmål om håndtering av dyra. Det kan blant annet gjelde håndtering ved vaksinering, sortering, blodprøvetaking, pelsing eller kjøp og salg av dyr. Spørsmålene er blant annet hvor ofte minken håndteres, hvor lenge og hvor mange dyr dette gjelder.

Det ideelle er færrest og kortest mulig håndteringer.